KAYBOLAN USTALAR, UNUTULAN SANATLAR: GAZİANTEP'TE GELENEKSEL EL SANATLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

LOST MASTERS, FORGOTTEN ARTS: A STUDY ON TRADITIONAL HANDICRAFTS IN GAZİANTEP

Feray TOPCU, Nadire KARADEMİR, Uğurcan AYİK

101

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Yıl: 2026 Sayfa: 1-12
https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil

DOI: 10.35379/cusosbil.1686101

Geliş Received: **28.04.2025**
Kabul Accepted: **21.10.2025**

Anahtar Kelimeler:
Geleneksel El Sanatları,
Kültürel Miras,
Zanaatkar,
Kültür Turizmi,
Gaziantep.

Keywords:
Traditional Handicrafts,
Cultural Heritage,
Craftsmen,
Cultural Tourism,
Gaziantep.

KAYBOLAN USTALAR, UNUTULAN SANATLAR: GAZİANTEP'TE GELENEKSEL EL SANATLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

LOST MASTERS, FORGOTTEN ARTS: A STUDY ON TRADITIONAL HANDICRAFTS IN GAZİANTEP

Feray TOPCU [2], Nadire KARADEMİR [3], Uğurcan AYİK [4]

ÖZ

Geleneksel el sanatları, kültürel mirasın önemli bir parçası olup, özellikle turizm sektörü aracılığıyla gelir yaratıcı faaliyetlere konu olmaktadır. İlgili literatürde, başta el sanatları olmak üzere, kültürel değerlere sahip çıkmaya ve bu potansiyeli değerlendirmeye yönelik çalışmaların sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir. Çalışmada, bu boşluğu doldurmak amacıyla Gaziantep'teki el sanatlarına odaklanılmaktadır. Araştırma, Gaziantep'teki el sanatlarının mevcut durumu, karşılaşılan sorunlar ve sürdürülebilirlik için çözüm önerilerini ana aktörlerin görüşlerinden sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Gaziantep'te zanaatkarlardan, turizm işletmecileri ve yetkili kişilerden oluşan 20 kişi ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiş, veriler MAXQDA 2024 programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında genç eleman eksikliği, ustaların korunmaması, tanıtım ve eğitim yetersizliği gibi sürdürülebilirliği tehdit eden sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlara rağmen el sanatlarının kent için önemli bir yere sahip olduğu ve turizm faaliyetlerinin bu alanda aktif bir rol oynadığı görülmektedir.

ABSTRACT

Traditional handicrafts constitute an important part of cultural heritage and are particularly employed as income-generating activitiesthrough the tourism sector. In the relevant literature, it is noteworthy that there is a limited number of studies on protecting cultural values, especially handicrafts, and evaluating this potential. This study focuses on handicrafts in Gaziantep in order to fill this gap. The research aims to present the current situation of handicrafts in Gaziantep, identify the problems encountered and propose solutions for sustainability based on the perspectives of key stakeholders. To this end, semi-structured interviews were conducted with 20 participants, including artisans, tourism operators and relevant authorities in Gaziantep, and the data was analyzed through MAXQDA 2024 program. Within the scope of the study, problems that threaten sustainability such as the shortage of young artisans, insufficient protection of master craftsmen, and the lack of promotion and training were identified. Despite these problems, it is seen that handicrafts have an important place for the city and that tourism activities play an active role in sustaining this cultural domain.

[1] Bu çalışma, "Gaziantep'te Geleneksel El Sanatlarının Sürdürülebilir Kültürel Miras Turizmi Kapsamında Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

[2] Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü. frytpc@gmail.com Kahramanmaraş / Türkiye, ORCID:0000-0001-9974-8104

[3] Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü. n.karademir45@gmail.com Kahramanmaraş / Türkiye, ORCID: 0000-0002-5850-0580

[4] Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü. ugurcanayik@gantep.edu.tr Gaziantep / Türkiye, ORCID: 0000-0003-2019-5151

Alıntılamak için/Cite as: Topçu F., Karademir N. ve Ayik U. (2026) Kaybolan Ustalar, Unutulan Sanatlar: Gaziantep'te Geleneksel El Sanatları Üzerine Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.1-12

GİRİŞ

Mekânın coğrafi ve kültürel farklılıkları, turizm faaliyetlerinde çekicilik unsurlarından biridir. Kentlerde bu farklılıkların değerlendirilmesi, turizme yeni boyutlar kazandırmaktadır. Diğer yandan modernite, kentleşme ve iletişim araçlarındaki gelişmeler, gelenekler üzerinde olumsuz etkiler yaratmış, kültürel unsurların turistik değer olarak pazarlanması yerel sosyo-ekonomik gelişmeyi desteklemektedir (Özdoğan, 2014; Wang ve Bramwell, 2012). Kültür varlıklarının turizme açılması, kültür ve turizm arasındaki etkileşimi artırarak, kültür turizminin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Neticede, günümüzde alternatif turizm türlerinden biri olarak değerlendirilen kültür turizmi, mekânsal etkiler yaratmakta ve yerel yaşam tarzının öğrenilmesine katkı sağlamaktadır. Kültürel miras ise bu faaliyetlerin merkezinde yer alan ve toplumsal kimliğin temelini oluşturan önemli bir unsurdur.

Anadolu, tarihsel olarak birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve zengin kültürel miras öğelerine sahip bir bölgedir. Bu miras, giyim-kuşam, mimari, geleneksel el sanatları ile örf ve adetler gibi unsurlardan oluşmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2012). El sanatları, Anadolu'nun kültürel evrimini yansıtan önemli miras unsurlarındandır. Bu unsurlar, tarihsel süreçte bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel anlayışının birer tanığı olarak kabul edilmektedir (Dilmaç, 2013). Ayrıca bu sanatların ticari faaliyetlere konu olması, kentlerin marka değerini artırmakta ve kültür turistlerine yerinde deneyimler sunmaktadır. Ancak, modern tüketim alışkanlıkları ve sanayileşme bu değerleri yok olma riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Sürdürülebilir kültürel miras turizmi, kültürel mirasın korunmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak için önemli bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Doğan, 2020). Bu bağlamda UNESCO, 2003 yılında kültürel ifadelerin çeşitliliğini koruma ve somut olmayan kültürel miras sözleşmesi ile kültür turizmi ve bu turizme dayalı aktivitelerin güçlendirilmesini hedeflemiştir (Oğuz, 2018).

Gaziantep, zengin geleneksel el sanatlarıyla tanınan bir şehirdir ve bu potansiyelin özellikle turizm sektörü başta olmak üzere birçok alanda değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışma, Gaziantep'teki geleneksel el sanatlarının kültürel miras turizmi çerçevesinde mevcut durumunu ve potansiyelini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmamızın amacına uygun olarak Gaziantep'te 12 farklı geleneksel el sanatı (Aba Dokumacılığı, Bakırcılık, Antep Kilimciliği, Kutnuculuk, Yemenicilik, Antep İşi El İşlemesi, Gümüş İşlemeciliği, Küpcülük, Kuyumculuk, Sedef Kakma İşlemeciliği, Zurnacılık, Takuna) alanında faaliyet yürüten zanaatkârla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış formlar tercih edilmiş olup, transkripsiyon işlemi gerçekleştirilen görüşmeler MAXQDA 2024 programı aracılığıyla kodlanmıştır. Tümevarımsal kodlamanın tercih edildiği bu çalışmada, kodlar, kategori ve nihai aşamada temalar üretilmiş ve literatüre kazandırılmıştır. Hem çalışmamızın amacı hem de literatüre uygun şekilde hazırlanmış araştırma sorularımız şu şekildedir:

1-) *Paydaşların Gaziantep'teki el sanatlarının kültürel miras turizminde değerlendirilmesine yönelik görüşleri nelerdir?*

2-) *Geleneksel el sanatlarının gelecek nesillere aktarılması ve sürdürülebilirliği için neler yapılabilir?*

3-) *Geleneksel el sanatlarının korunmasında yaşanan sorunlar nelerdir?*

Çalışmamız genel konunun tanıtıldığı, amaç, hedef ve araştırma sorularının yer aldığı Giriş bölümüyle başlamaktadır. Bu bölümü, kültürel miras, geleneksel el sanatları ve Gaziantep üzerine aktarımların yer aldığı Literatür Özeti bölümü takip etmektedir. Üçüncü bölüm çalışmadaki veri edinme ve analiz sürecini ele aldığımız metodoloji bölümüne ayrılmıştır. Dördüncü bölümde ilgili veri setinin analizi neticesinde ortaya çıkan bulgular değerlendirilmiştir. Çalışmamız sonuç bölümüyle son bulmaktadır.

KÜLTÜREL MİRAS, GELENEKSEL EL SANATLARI VE GAZİANTEP ÜZERİNE

Yabancı kaynaklarda kültürel miras ve geleneksel el sanatları üzerine yapılan çalışmalar, bu sanatların kültürel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. El sanatları, bir bölgenin kültürel mirasını yansıtan ürünler olarak, turistler tarafından uzun süreli hatıralar oluşturması sebebiyle

rağbet görmektedir (Kugapi vd., 2020; Ona ve Solis, 2017; Timothy ve Boyd, 2003; Vencatachellum, 2008). El sanatlarının, kültürel turizmde olumlu etkiler yarattığı, yerel kalkınmaya katkı sağladığı ve yeni istihdam alanları oluşturduğu da sıklıkla ifade edilmektedir (McKercher, 2008; Moscardo, 1998; Ona ve Solis, 2017; Swarbrooke, 1999; Vencatachellum, 2008). Bununla birlikte, sanayileşme ve modernleşme süreci el sanatlarının unutulmasına yol açmıştır. Bu durum yalnızca el sanatlarıyla sınırlı olmayıp, birçok kültürel miras unsuru için de geçerlidir (Ona ve Solis, 2017). Geleneksel sanatların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılabilirliğinin sağlanması, yalnızca bireysel çabalarla değil, aynı zamanda kamusal sorumlulukla yürütülecek bütüncül politikalarla mümkündür. Bu bağlamda, devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının eşgüdüm içinde gerçekleştireceği stratejik ve sürdürülebilir çalışmalar, kültürel mirasın yaşatılması açısından hayati bir önem taşımaktadır (Eren ve Bayram, 2021; Özbek ve Çevik, 2018).

Bu olumsuz duruma rağmen turizm faaliyetleri el sanatlarının yeniden canlanmasında önemli bir sektör olarak kabul edilmektedir (Ayala, 2005; Engelhardt, 2005). El sanatları, geleneksel üretim ve tüketim kültürünün dönüşümüne katkı sağlamakta ve sosyo-ekonomik açıdan önemli bir rol oynamaktadır (Cominelli ve Greffe, 2019; Kugapi vd., 2020). Yerli kaynaklarda ise, el sanatlarının kültürel miras turizminin önemli bir parçası olduğu ve bu sanatların turizmle yeniden canlandığı üzerine vurgu belirgindir (Alagöz vd., 2018; Başaran ve Kılıç, 2014; Bayazit vd., 2012; Baykan, 2007; Can, 2013; Çelik ve Toprak, 2018; Kara, 2011; Korkmaz, 2016).

Geleneksel el sanatları, özellikle hediyelik eşyalar ve turistik ürünler bağlamında, hem kültürel mirasın yaşatılmasına katkı sağlamakta hem de yerel ekonomiye ciddi bir ekonomik değer katmaktadır (Köşker ve Karacaoğlu, 2019). Turistlerin yöresel ve otantik ürünlere olan ilgisi, el sanatlarının talebini artırmakta ve kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır (Can, 2013; Ekici, 2018; Ersöz, 2021; Gül, 2015; Günal, 2013; Hünerel ve Er, 2012; Minaz, 2021; Okuyucu, 2011; Türkoğlu, 2019). Gaziantep'in geleneksel el sanatları, kentin kültürel kimliğini pekiştiren ve yerel mirasın sürekliliğini sağlayan temel unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu kültürel zenginliğin korunarak geleceğe taşınabilmesi için sürdürülebilir turizm politikalarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Gaziantep'in, sahip olduğu el sanatları potansiyelini hem iç turizmde hem de uluslararası düzeyde daha etkin kullanabilmesi adına kapsamlı ve uzun vadeli stratejiler geliştirmesi büyük önem arz etmektedir (Akın, 2018; Belber ve Duman, 2023).

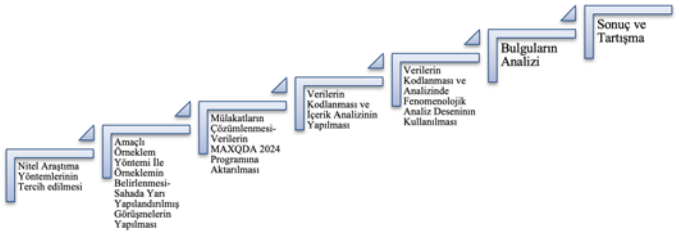
Geleneksel el sanatları, kültürel mirasın korunmasının yanı sıra yerel ekonominin güçlendirilmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle hediyelik eşyalar ve turistik ürünler olarak değerlendirilen bu sanatlar, yerel işletmelerin ve zanaatkârların gelir kaynaklarını çeşitlendirmelerine olanak tanımaktadır. Yapılan çalışmalar, bu sanatların hem iç hem de uluslararası turizmde büyük bir potansiyele sahip olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, Köşker ve Karacaoğlu (2019), Gaziantep gibi kültürel zenginliği yüksek şehirlerde geleneksel el sanatlarının, turistik ürünler olarak pazarlanmasının hem ekonomik hem de kültürel sürdürülebilirlik açısından büyük katkılar sağladığını belirtmektedir. Benzer şekilde, Belber ve Duman (2023), geleneksel sanatların sadece kültürel mirasın korunması açısından değil, aynı zamanda yerel halkın ekonomik refahı için de stratejik bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, geleneksel el sanatlarının sürdürülebilir turizmle entegrasyonu hem kültürel mirasın yaşatılması hem de ekonomik kalkınmanın sağlanması adına kritik bir fırsat sunmaktadır.

Şehirlerdeki kültürel miras varlıkları, şehirleşmenin sosyo-kültürel etkileriyle olumsuz yönde değişim göstermektedir. Özellikle Gaziantep gibi şehirlerde, geleneksel kültürel değerler geride kalmakta ve zamanla yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Şehirde geleneksel el sanatlarının tanıtımı ve yeni nesillere aktarılması konusunda yerel halkın ve yetkililerin destek vermesi gerektiği konusunda görüş birliği bulunmaktadır (Aktürk, 2013; Karademir ve Topcu, 2021a; Söylemezoğlu ve Karakülah, 2020). Gaziantep'in el sanatları, bölge turizminin çekiciliğini artırarak ekonomik faydalar sağlama potansiyeline sahiptir (Aktürk, 2013; İmer, 2021; Karademir ve Topcu, 2021b; Söylemezoğlu ve Karakülah, 2020). Gaziantep'teki el sanatları üzerine yapılan araştırmalar, gerilemenin nedenleri arasında, emek yoğun üretim, düşük gelir,

alternatif ucuz ürünlerin yaygınlaşması, yeni neslin farklı işlere yönelmesi ve tanıtım eksikliklerinin yer aldığını göstermektedir (Akın, 2018; Bor, 2016; Kaya, 2010; Özdemir ve Yıldırım, 2016). Bununla birlikte, el sanatları kültürel turizm açısından yüksek bir potansiyele sahip olup, turistlerin ilgisini çekmekte ve bölgedeki ekonomik canlılığa katkı sağlamaktadır (Bulut ve Şimşek, 2014).

METODOLOJİ

Çalışmamızda, Gaziantep'teki geleneksel el sanatlarının sürdürülebilir kültürel miras turizmi kapsamında mevcut durumunu ortaya koyabilmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden yararlandık (Şekil 1). Nitel araştırma, kısıtlı bir gruptan derinlemesine bilgi alınması gereken durumlarda başvurulan bir yöntemdir (Brinkmann, 2018). Dolayısıyla, nitel yöntemler genelleştirme iddiasından ziyade, olay ve durumların nedenlerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Gaziantep'te geleneksel el sanatları alanında faaliyet gösteren 12 farklı iş kolundaki 20 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin yarı yapılandırılmış formda gerçekleştirilmesinin nedeni, yapılandırılmış görüşmeye kıyasla keşfetmeye daha açık bir teknik olması ve yapılandırılmamış görüşmeye göre ise kontrolünün daha kolay sağlanabilmesidir (Brinkmann, 2018). Veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacılar tarafından ilgili literatür incelenerek ve konuya ilişkin uzman kişilerle yapılan ön görüşmeler neticesinde hazırlanmıştır. Görüşme formunda, katılımcıların demografik özeliklerine, mesleki durumlarına, genel anlamda kültürel miras algılarına, Gaziantep'te yer alan el sanatlarının kültürel miras turizmi kapsamındaki potansiyeline, konu ile ilgili sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik sorular yer almaktadır. Araştırmanın paydaşları olarak kabul edilen 20 katılımcı, zanaatkarlardan, turizm işletmecisinden ve yetkililerden (kültür araştırmacısı, kamu personeli-eğitmen, kamu personeli-folklor araştırmacısı) oluşmaktadır. Araştırma konusuyla ilgili olarak deneyimlerinden ve görüşlerinden yararlanmanın uygun olacağı düşünülerek amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmanın örneklem sayısının belirlenmesinde verilerin olgunluğu ve çeşitliliği karar verme ölçütü olarak kullanılmıştır.

Şekil 1. Çalışmanın İş Akış Şeması

Yirmi katılımcı ile yüz yüze yapılan tüm görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıtları, Microsoft 365 programı kullanılarak transkribe edilmiştir. Çözüm metinleri oluşturulduktan sonra, bağımsız bir ikinci kişi tarafından son kontrol okumaları gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, MAXQDA 2024 programı aracılığıyla kodlanmıştır. Yirmi katılımcının 10'u zanaatkâr, 7'si turizm işletmecisi, 3'ü ise yetkili (kültür araştırmacısı, kamu personeli-eğitmen, kamu personeli-folklor araştırmacısı) olarak belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular içerik analizine tabi tutulmuş ve tümevarımsal kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Verilerin kodlanması ve analizinde fenomonolojik analiz deseni kullanılmıştır. Araştırma ile ilgili elde edilen bulguların içerik analizlerinin yapılması ve verilerin kodlanmasında MAXQDA 2024 programından yararlanılmıştır. Elde edilen veriler kapsamlı ve derinlemesine incelenmiş ve konu ile ilgili coğrafi analizlere ulaşılması hedeflenmiştir. Görüşmeler sonrasında "Gaziantep'te Kültürel Miras" teması altında beş temel kategori belirlenmiştir.

BULGULAR VE ANALİZ

Günümüzde Gaziantep, özgün kültürü ve geleneksel değerleri yaşatan birçok kültürel miras unsuruna ev sahipliği yapmaktadır. Antep ağzı, Antep mutfağı, yöresel kıyafetler, törenler, tarihi yapılar, geleneksel üretim yöntemleri ile üretilen el sanatları, Gaziantep kültürünü ayakta tutan ve günümüze kadar ulaşmasını sağlayan kültürel miras unsurlarından sadece birkaçıdır. Gaziantep, coğrafi konumunun sunduğu zengin kültürel yapısıyla gelenek ve göreneklerin yaşatılmaya çalışıldığı ve çeşitli el sanatlarının titizlikle uygulandığı sanat merkezlerinden biridir (Söylemezoğlu ve Karakülah, 2020). Şehrin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve diğer illere

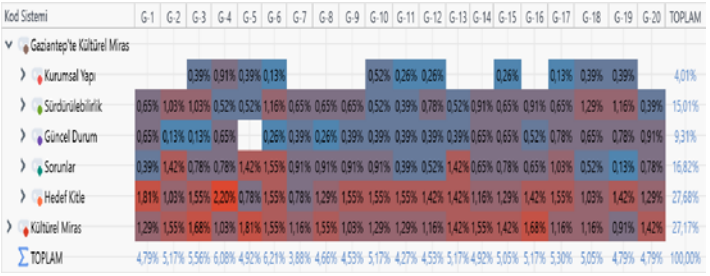
kıyasla farklı sanat türlerini ve tekniklerini barındırması, kültürel miras varlıkları bakımından büyük bir potansiyel sunmaktadır (Akın, 2018). Gaziantep'teki bu kültürel değerlerin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla birçok zanaatkâr, sedef kakmacılığı, bakırcılık, kuyumculuk, aba dokumacılığı, yemenicilik, Antep işi el işlemeciliği, gümüş işlemeciliği, Antep kilim ve halı dokumacılığı, küpçülük, semercilik gibi geleneksel el sanatları faaliyetlerini sürdürmektedir.

Çalışma kapsamında ilk aşamada gerçekleştirilen görüşmelerde genel kanıyı özetlemek amacıyla bir kod bulutu oluşturulmuştur. Oluşan kod bulutuna göre "Merak ve ilgi, Kurumsal Faaliyetler, Turizmin Rolü, Zanaatkarların Korunmaması, Ekonomik Durum, Eleman Eksikliği, Nesillere Aktarım, Tanıtım Eksikliği, Reklam ve Pazarlama, Eğitim, Yetersiz Eğitim, Bilinç Eksikliği, Tanıtım Eksikliği" gibi kodlar görüşmeciler tarafından sıkça vurgulanmıştır (Şekil 2). Kod bulutunda öne çıkan başlıca kavramlar arasında "Merak ve ilgi," "Kurumsal Faaliyetler," "Turizmin Rolü," "Zanaatkarların Korunmaması," "Ekonomik Durum" gibi unsurların yer almakta olup, bu durum bu unsurların araştırma kapsamında önemli sorunlar ve tartışma alanları

Şekil 2. Görüşmelerden Elde Edilen Kod Bulutu

Görüşmeler sonucunda, "Gaziantep'te Kültürel Miras" teması altında belirlenen beş temel kategori, kentin başta el sanatları olmak üzere kültürel değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğine yönelik önemli bulgular ortaya koymaktadır (Şekil 3). İlk kategori olan "Kurumsal Yapı," kültürel mirasın korunmasında etkili olan başlıca kurumları tanımlamaktadır. Görüşmeciler, bu noktada yerel yönetimlerin ve ilgili kurumların rolünü vurgulamaktadır. Özellikle "Büyükşehir Belediyesi," "Turizm Müdürlükleri," "İlçe Belediyeleri" ve "Meslek Odaları" gibi yerel yönetim ve organizasyonlar, kültürel mirası koruma ve destekleme konusunda ön plana çıkmaktadır (Şekil 4). Bu durum, yerel yönetimlerin hem kültürel mirasın korunmasında hem de tanıtım ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir görev üstlendiğini göstermektedir. Ayrıca, bu kurumların iş birliği ve koordinasyon içinde çalışmasının kültürel değerlerin sürdürülebilirliğine katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

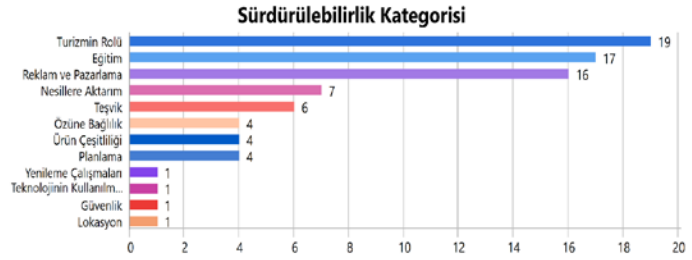
Şekil 3. Kod Matris Tarayıcı-Gaziantep'te Kültürel Miras Teması-Kategorilerin Oransal Dağılımı

Şekil 4. Kurumsal Yapı Kategorisi Kodlar Dağılımı

Analiz sonucunda "Sürdürülebilirlik" kategorisi, görüşmeciler tarafından vurgulanan ve geleneksel el sanatlarının uzun vadeli korunması açısından kritik öneme sahip bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu kategori altında, sürdürülebilirliğin sağlanması için kodlara dikkat çekilmektedir. "Reklam ve Pazarlama" kodu, geleneksel el sanatlarının geniş kitlelere tanıtılmasının ve pazar değerinin artırılmasının önemini vurgulamaktadır. Turizm sektörünün "Turizmin Rolü" kodu ile ilişkilendirilmesi, el sanatlarının turizmle entegrasyonunun ekonomik sürdürülebilirliği destekleyeceği düşüncesini yansıtmaktadır. Aynı zamanda kültür turizminin geleneksel el sanatlarının korunması ve sürdürülebilirliğine nasıl katkı sağladığını vurgulayan önemli bir kavram olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda, geleneksel el sanatları kültür turizminin bir parçası olarak yalnızca bir ekonomik faaliyet değil, aynı zamanda kültürel bir miras olarak da görülmektedir. "Eğitim" kodu hem zanaatkarların

hem de halkın geleneksel el sanatlarına dair bilgi ve becerilerini artırmanın önemini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda "Nesillere Aktarım" kodu, bu becerilerin geleceğe taşınabilmesi için genç nesillere aktarılması gerektiğini vurgulamaktadır. Son olarak, "Teşvik" kodu, el sanatlarının gelişmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için hem finansal hem de kurumsal desteklerin artırılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu unsurlar, geleneksel el sanatlarının sadece korunmasını değil, aynı zamanda güçlenmesini ve uzun vadede sürdürülebilir olmasını sağlayacak önemli faktörlerdir (Şekil 5).

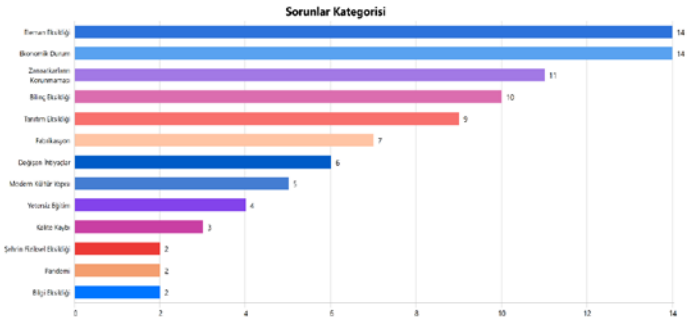
Şekil 5. Sürdürülebilirlik Kategorisi Kodlar Dağılımı (MAXQDA 2024)

Güncel Durum kategorisinde ise Gaziantep'te geleneksel el sanatlarının mevcut durumu, olumlu ve olumsuz tespitler çerçevesinde ele alınmaktadır. Görüşmeciler "Teknik Farklılıklar, Kurumsal Faaliyetler, Çeşitlilik, Kendine Özgünlük, Şehir Ekonomisi" alt kodları ile olumlu tespitler kodunu desteklemişlerdir. Geleneksel el sanatlarının teknik açıdan çeşitlenmesi ve özgünlüğü hem yerel hem de uluslararası düzeyde ilgi görmekte ve ekonomik katkı sağlamaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlerin ve kültürel kurumların desteğiyle bu sanatların yaşatılması için çeşitli projeler geliştirilmektedir. Ancak olumsuz tespitler kodu ise daha çok bir diğer kategori olan sorunlar ile ilişkilendirilmektedir (Şekil 6).

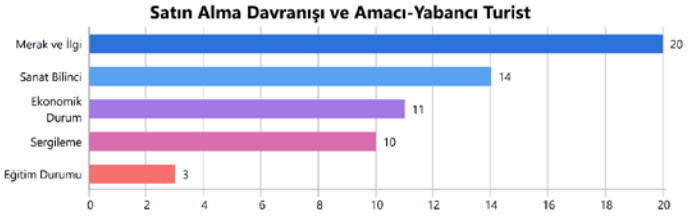
Şekil 6. Güncel Durum Kategorisi-Olumlu ve Olumsuz Tespitler

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, "Sorunlar" kategorisinde yer almaktadır. Görüşmeciler, geleneksel el sanatlarının geleceği ve sürdürülebilirliği konusundaki tehditleri detaylı bir şekilde vurgulamıştır. Bu kategoride, el sanatlarının kent için önemli bir kültürel miras olmasına rağmen çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldığı belirtilmektedir. Görüşmeciler, "Eleman Eksikliği, Ekonomik Durum, Zanaatkarların Korunmaması, Bilinç Eksikliği, Tanıtım Eksikliği, Fabrikasyon, Değişen İhtiyaçlar, Modern Kültür Yapısı, Yetersiz Eğitim" gibi alt başlıklarla geleneksel el sanatlarının karşılaştığı zorlukları dile getirmişlerdir. Özellikle eleman eksikliği, geleneksel zanaat ustalarının azalması ve gençlerin bu meslekleri tercih etmemesiyle ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte, ekonomik durum da bir engel teşkil etmektedir. Zanaatkârların el yapımı ürünlerin maliyetini karşılamakta zorlanması, üretim sürekliliğini tehlikeye atmaktadır. Ayrıca, zanaatkarların korunmaması sorunu, ustaların yaşlandığını ve yeni nesillerin bu sanatları öğrenmeye yeterince ilgi göstermediğini ortaya koymaktadır. Bilinç eksikliği, geleneksel el sanatlarının toplumsal değerinin tam olarak kavranmaması ve bu sanatların korunması gerektiğine dair farkındalığın yetersiz olması anlamına gelmektedir. "Tanıtım eksikliği" kodu bu sanatların ulusal ve uluslararası düzeyde daha fazla tanıtılmaması ve pazarlanamaması sorununu gündeme getirmektedir. Fabrikasyon üretim, geleneksel el sanatlarının yerini hızla almakta ve bu durum, el yapımı ürünlerin ekonomik açıdan daha az tercih edilmesine yol açmaktadır. Bunun yanı sıra, değişen ihtiyaçlar ve modern kültür yapısı, geleneksel zanaatlara olan ilgiyi azaltarak, insanların daha pratik ve çağdaş ürünlere yönelmesine neden olmuştur. Son olarak, yetersiz eğitim ve geleneksel el sanatlarının ustalıkla aktarılmaması, bu sanatların geleceği için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Tüm bu sorunlar, Gaziantep'teki geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği açısından önemli engeller yaratmaktadır ve bu durum, hem kurumlar hem de toplumsal yapılar tarafından ele alınması gereken kritik bir konu olarak değerlendirilmektedir.

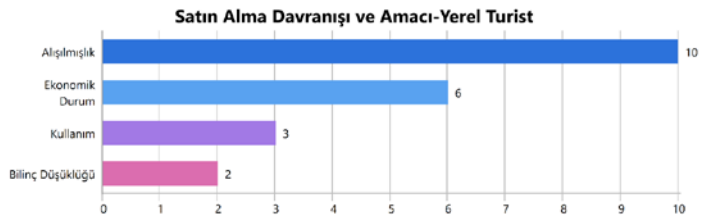
Şekil 7. Sorunlar Kategorisi- Kodlar Dağılımı (MAXQDA 2024)

"Hedef Kitle" kategorisinde, yerel ve yabancı turistlerin geleneksel el sanatlarına yönelik satın alma davranışları ve amaçları değerlendirilmektedir. Görüşmeciler, yabancı turistlerin geleneksel el sanatları konusunda daha yüksek bir farkındalığa sahip oldukları konusunda hemfikirdir. Yabancı turistlerin satın alma davranışları ve amaçları, "Merak ve İlgi, Sanat Bilinci, Ekonomik Durum, Sergileme, Eğitim Durumu" gibi alt kodlarla ilişkilendirilmiştir (Şekil 8). Yabancı turistler, çoğunlukla geleneksel el sanatlarına duydukları ilgi nedeniyle satın alma yapmaktadır. Bu ilgi, sanata duydukları bilinçli yaklaşımları ve sanatsal değeri takdir etme eğilimlerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, ekonomik durumlarının daha elverişli olması, onlara farklı kültürel ürünlere yatırım yapma imkânı tanımaktadır. Yabancı turistler, bu ürünleri genellikle kendi ülkelerinde sergilemek amacıyla satın alırken, bazıları da geleneksel el sanatlarının eğitimini almak ve yerinde görmek amacıyla bu sanatsal deneyimlere katılmaktadır.

Şekil 8. Yabancı Turistler için Satın Alma Davranışı ve Amacı

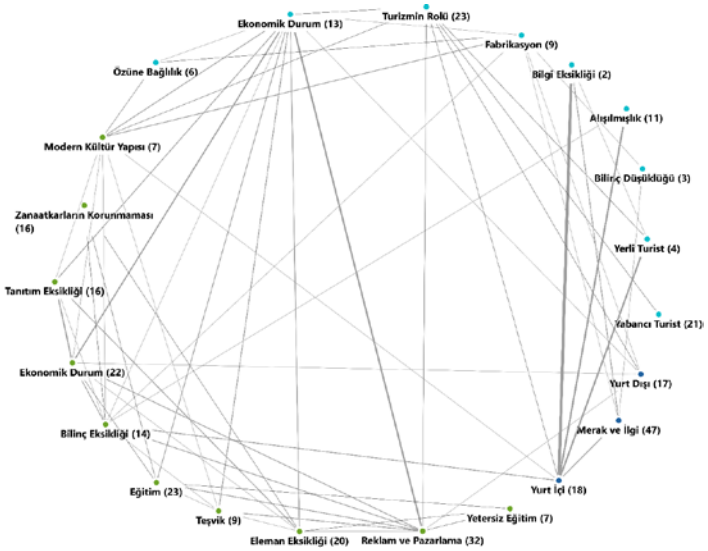
Öte yandan, yerel turistlerin geleneksel el sanatlarına olan ilgisi düşük olup farkındalıkları daha sınırlıdır. Yerel turistlerin satın alma davranışları, daha çok "Alışılmışlık, Ekonomik Durum, Kullanım ve Bilinç Düşüklüğü" alt kodlarıyla açıklanmaktadır (Şekil 9). Alışılmışlık, yerel turistlerin bu ürünlere karşı duyduğu ilginin azalmasında etkili bir faktördür. Bunun nedeni geleneksel el sanatlarının, yerel halk tarafından genellikle günlük hayatın bir parçası olarak görülmesi ve bu durumun ürünlere karşı duyulan ilgiyi zayıflatmasıdır. Ayrıca ekonomik durum da yerel turistlerin daha düşük gelir seviyelerine sahip olmaları nedeniyle bu sanatları satın alma kararlarını etkilemektedir. Yerel turistlerde, geleneksel el sanatlarının kullanım amaçları daha dar bir çerçevede kalırken, bilinç eksikliği de bu ürünlere yönelik ilgisizliği artırmaktadır. Geleneksel sanatların değeri ve önemi hakkında yeterli bilgi ve farkındalık yapılan görüşmeler doğrultusunda zayıf kalmaktadır. Bu durum, yerel turistlerin geleneksel el sanatlarını sadece estetik değil, kültürel ve sanatsal bir miras olarak da algılamalarını engellemektedir.

Şekil 9. Yerli Turistler için Satın Alma Davranışı ve Amacı

Çalışmada görüşmelerden ortaya çıkan tüm kategoriler ve kodlar arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi amacıyla Kod İlişkileri Tarayıcısı modeli kullanılmıştır. Tarayıcıya yapılan tüm görüşmeler dahil edilmiştir. Analiz aşamasında sıklık 1, küme ise 3 olarak belirlenmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda oluşan üç küme içerisinde bazı kodların görüşmeciler tarafından sıklıkla birlikte tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada kod ilişkileri tarayıcısında dikkat çeken en temel bulgu, görüşmecilerin "Turizmin Rolü" kodunu, geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği açısından en temel çözüm önerisi olarak sunmaları ve bu kodu sorunlar alt kodları ile sürekli ilişkilendirmeleridir. Görüşmeciler, turizmin geleneksel el sanatlarının tanıtımında ve korunmasında önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, "Özüne Bağlılık ve Reklam, Pazarlama" kodlarına bağlı kalınarak kültür turizminin rolüne dikkat çekilmektedir. Bu kodlar, turizmin geleneksel el sanatlarının ekonomik değerini artırmada ve kültürel kimliği yansıtan ürünlerin daha geniş kitlelere ulaşmasında kritik bir işlev gördüğünü

göstermektedir. Aynı zamanda diğer kümede yer alan "Modern kültür yapısı ve Fabrikasyon" alt kodlarının, geleneksel el sanatlarının karşılaştığı en büyük tehditlerden biri olarak altı çizilmektedir. Bu kodlar, seri üretim ve modern kültürün, el sanatlarının özgünlüğünü ve değerini tehlikeye attığını ortaya koymaktadır (Şekil 10). Bu bulgular, geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği için turizmin rolünü güçlendiren stratejilerin önemini ve modernleşmenin yaratabileceği tehditleri net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Şekil 10. Kod İlişkileri Tarayıcısı - Tüm Kodların Kesişimi

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, Gaziantep'teki geleneksel el sanatlarının mevcut durumunu, karşılaşılan sorunları ve sürdürülebilirliğini sağlamak için önerilen çözümleri derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, zanaatkarlardan, turizm işletmecilerinden ve yetkili kişilerden oluşan 20 kişiyle yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlarla yürütülmüştür. Bu mülakatlar, paydaşların konuya dair algılarını ve tutumlarını detaylı bir şekilde ortaya koyarak mevcut durumu anlamaya ve geleceğe yönelik stratejiler geliştirmeye olanak sağlamaktadır. Elde edilen bulgular hem teorik hem de pratik açıdan geleneksel el sanatlarının korunması ve geliştirilmesi için yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Bu çalışma, sürdürülebilirlik ve kalkınma bağlamında önemli çözüm önerileri sunarak hem yerel ekonomiye hem de kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Gaziantep'in geleneksel el sanatları, bölgenin kültürel kimliğini ve tarihi mirasını yansıtan önemli bir unsur olup, kültürel miras turizmi çerçevesinde hem ekonomik hem de toplumsal açıdan büyük bir potansiyele sahiptir. Elde edilen bulgular, el sanatlarının hem kültürel kimlik hem de ekonomik kalkınma açısından önemli bir kaynak oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Gaziantep'in geleneksel el sanatları, yalnızca yerel kültürü yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda kültürel miras turizminin önemli bir parçası olarak ekonomik fayda sağlama potansiyeline de sahiptir. Ancak, bu potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için çeşitli sorunların aşılması gerekmektedir.

Çalışmanın bulguları, Gaziantep'teki geleneksel el sanatlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için önemli bir stratejik yaklaşım gerektirdiğini göstermektedir. *Sürdürülebilirlik* kategorisinde belirginleşen *eğitim, turizmin rolü, reklam ve pazarlama* gibi kodlar, bu sanatların geleceğe taşınabilmesi için kritik öneme sahiptir. *Eğitim* alanında yapılacak iyileştirmeler hem zanaatkarların hem de toplumun geleneksel el sanatları konusundaki bilgi ve becerilerini artırmaya yönelik olmalıdır. Ayrıca, *turizmin rolü* kodu, geleneksel el sanatlarının kültürel miras turizmi kapsamında nasıl daha fazla ekonomik değer kazanabileceğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

En dikkat çeken bulgu, görüşmecilerin "Turizmin Rolü" kodunu, geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği için en temel çözüm önerisi olarak sunmalarının yanı sıra, bu kodu sürekli olarak diğer sorunlarla ilişkilendirmeleridir. Görüşmeciler, turizmin geleneksel el sanatlarının tanıtımı ve korunmasında önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu bulgu, literatürdeki daha önceki çalışmalarla paralel olarak, turizmin kültürel mirasın sürdürülebilirliğine sağladığı katkıları ortaya koymaktadır (Ayala, 2005; Engelhardt, 2005). Timothy ve Boyd (2003), el sanatlarının turizmle olan ilişkisinin, yerel kalkınma için önemli bir fırsat sunduğunu belirtirken, McKercher (2008) ve Moscardo (1998) gibi yazarlar da kültürel turizmin, bu sanatların sürdürülebilirliğine katkı sağladığını savunmaktadır. Ayala (2005) ve Engelhardt (2005), turizmin kültürel mirasın korunmasındaki önemine dikkat çekmiştir. Bu literatürle uyumlu olarak, görüşmeciler de geleneksel el sanatlarının tanıtımının artması gerektiğini

ve bunun ancak turizmle mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Bu noktada, turizmin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel bir işlevi de yerine getirdiği vurgulanmaktadır.

Özellikle "Özüne Bağlılık, Reklam ve Pazarlama" kodlarıyla ilişkilendirilen kültür turizminin rolü, geleneksel el sanatlarının ekonomik değerini artırmada ve kültürel kimliği yansıtan ürünlerin daha geniş kitlelere ulaşmasında kritik bir işlev gördüğünü göstermektedir. Bu bulgu, daha önce yapılan çalışmalarda turizmin kültürel ürünlerin ekonomik değerini artırma ve daha geniş pazarlara ulaşmasını sağlama potansiyeline dair önerileri desteklemektedir (Dilmaç, 2013; Timothy ve Boyd, 2003). Yabancı turistlerin geleneksel el sanatlarına yönelik daha yüksek farkındalık ve satın alma eğilimleri, turizmin bu ürünlerin ekonomik değerinin artırılmasında önemli bir araç olabileceğini göstermektedir.

Bunun yanı sıra, geleneksel el sanatlarının karşılaştığı diğer zorluklar arasında "eleman eksikliği" ve "yetersiz eğitim" gibi faktörler öne çıkmaktadır. Görüşmeciler, zanaatkâr sayısının azalmasının, gençlerin bu meslekleri tercih etmemesi ve geleneksel sanatların nesiller arası aktarımının yeterince sağlanamaması gibi sorunlara yol açtığını vurgulamışlardır. Bu sorunlar, Baykan (2007) ve Kara (2011)'nın belirttiği gibi, geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Baykan (2007) özellikle el sanatlarının ustalarının yaşlandığını ve yeni nesillerin bu mesleklerde çalışmak istemediklerini belirtmektedir. Çalışmanın bulguları da bu tespiti doğrulamaktadır. Ayrıca, "bilinç eksikliği" ve "tanıtım eksikliği" gibi alt başlıklar, bu sanatların toplumda yeterince değer görmediğini ve ulusal ve uluslararası düzeyde daha fazla tanıtım yapılması gerektiğini göstermektedir. Hünerel ve Er (2012) ve Okuyucu (2011) gibi yazarlar, geleneksel el sanatlarının kültürel miras olarak tanıtılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma da geleneksel el sanatlarının tanıtım ve farkındalık eksikliği nedeniyle sürdürülebilirliğinin tehlikeye girdiğini ortaya koymaktadır.

Çalışmada dikkat çeken bir diğer önemli bulgu, "Modern kültür yapısı ve Fabrikasyon" alt kodlarının, geleneksel el sanatlarının karşılaştığı en büyük tehditlerden biri olarak vurgulanmasıdır. Seri üretim ve modern kültür, geleneksel el sanatlarının özgünlüğünü ve değerini tehdit etmektedir. Bu bulgu, önceki çalışmalarda modernleşme ve sanayileşmenin geleneksel üretim yöntemlerini tehdit ettiğine dair yapılan uyarılarla örtüşmektedir (Ona & Solis, 2017). Modern kültürün ve fabrikasyon üretiminin geleneksel sanatları tehdit etmesi, el sanatlarının özgün değerini ve kültürel önemini zayıflatmaktadır. Özellikle, "fabrikasyon üretim" alt kodu, geleneksel el sanatlarının yerine hızlı ve ucuz üretim yöntemlerinin yaygınlaşmasına işaret etmektedir. Bu durum, McKercher (2008) ve Ona & Solis (2017)'in işaret ettiği gibi, geleneksel el sanatlarının ticari değerini azaltmakta ve üretimin sürekliliğini tehdit etmektedir. Geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği açısından bu tehditlere karşı stratejik önlemler alınması gerekmektedir. Bununla birlikte, bu sanatların sürdürülebilirliğini sağlamak için *kurumsal yapı* da kritik bir rol oynamaktadır. Yerel yönetimler, kültürel mirasın korunmasında ve tanıtılmasında önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Özellikle Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve diğer yerel kurumlar, el sanatlarının korunması için projeler geliştirmeli ve bu projelerin ulusal ve uluslararası düzeyde destek bulması sağlanmalıdır. *Paydaşların iş birliği* ve *koordinasyon* içinde çalışmaları, bu sanatların sadece korunmasını değil, aynı zamanda gelişmesini de sağlamaktadır (Aktürk, 2013; Fidan, 2017).

Sonuç olarak, Gaziantep'teki geleneksel el sanatlarının kültürel miras turizmi açısından sürdürülebilirliğini sağlamak için hem yerel yönetimlerin hem de toplumun katkıları gereklidir. Bu bağlamda, *eğitim*, *bilinçlendirme*, *tanıtım* ve *pazarlama* gibi stratejik alanlarda önemli adımlar atılmalıdır. Ayrıca, geleneksel el sanatlarının, turizmle entegrasyonu sağlanarak ekonomik sürdürülebilirlik elde edilebilir. Bu süreç, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi için sadece ekonomik değil, aynı zamanda kültürel açıdan da büyük bir fırsat sunacaktır. Gaziantep, bu potansiyelini doğru bir şekilde değerlendirdiğinde hem kültürel mirasını koruyacak hem de turizm sektörüyle entegrasyonunu güçlendirerek ekonomik kalkınmasını sürdürebilir kılacaktır.

KAYNAKLAR

Akın, A. (2018). El sanatlarının turizme etkisi: Gaziantep örneği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *18(*3), 241-263. https://doi.org/10.11616/asbed.vi.470759

Aktürk, M. (2013). Gaziantep ilinde yaşayan el sanatları. (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Alagöz, G., Çalık, İ. ve Güneş, E. (2018). Kültürel miras turizmi açısından Erzincan bakır işleme sanatının mevcut durumu ve sürdürülebilirliliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *1*(55), 174-188.

Ayala, H. (2005). Vaka moana-a road map fort he south pacific economy. In A. Hooper (Ed.), *Culture and Sustainable Development in the Pacific*. Canberra, Asia Pacific Press at the Australian National University.

Başaran, F. N. ve Kılıç, Ö. (2014). Nallıhan iğne oyalı bez dokumacılığı. *E-Journal of New World Sciences Academy, 9*(2), 17-27. https://doi.org/10.12739/Nwsa.2014.9.2.2c0048

Bayazit, M., Ceylan, U. ve Saylan, U. (2012), Geleneksel el sanatlarının bölge turizmine etkisi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1), 899-908.

Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(2), 30-49.

Belber, B. ve Duman, D. (2023). Sürdürülebilir turizmde geleneksel el sanatları ürünlerinin rolü ve önemi: hatay ilinde bir araştırma. Türk Turizm Arastırmaları Dergisi. *7*(1), 31-48. https://doi.org/10.26677/tr1010.2023.1195

Brinkmann, S. (2018). The interview. N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. 576-599. SAGE Publications, Inc.

Bor, A. (2016). Gaziantep iline ait kutnu dokumalarının günümüz giysi tasarımlarında kullanılması. *Sanat ve Tasarım Fakültesi Dergisi, 1*(1), 39-50.

Bulut, E., ve Şimşek, M. Y. (2014). Kırsal turizm ve Gaziantep arkeolojik değerleri. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, *7(*2), 38-44.

Can, M. (2013). Geleneksel Türk el sanatlarının turizme ve ekonomiye katkısı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5(2),* 259-266.

Cominelli, F. ve X. Greffe (2019). Somut olmayan kültürel miras: Yaratıcılık için koruma, Kültürel Miras Yönetimi içinde (Ö. Demren, Çev.). (N. Özdemir ve A. Öger, Ed.) Grafiker, 101-116.

Çelik, S., ve Toprak, L. S. (2018). Şırnak geleneksel el sanatlarının turistik ürün olarak değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *6* (5), 687-692. https://doi.org/10.18506/anemon.401052

Dilmaç, O. (2013). Erzurum'da kaybolmaya başlayan yöresel el sanatları. *Akdeniz Sanat Dergisi, 6*(11), 93-94.

Doğan, M. (2020). Sürdürülebilir turizm ve kültürel miras yönetimi. Gümüş, M ve S. Dilek, E. (Eds.), *Kültürel Miras ve Turizm (Disiplinlerarası Yaklaşım*). 1-188. Detay Yayıncılık.

Ekici, E. S. (2018). Somut olmayan kültürel miras unsurlarından el sanatları geleneğinin kırsal turizm bağlamında değerlendirilmesi*: Muğla-Milas Örneği.* [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi].

Engelhardt, R.A. (2005). Culturally and ecologically sustainable tourism development through local community management. A. Hooper (ed.), *Culture and Sustainable Protecting the Past 37 Development in the Pacific* (s. 89-174). Canberra, Asia Pacific Press at the Australian National University.

Eren, A. ve Bayram, G. (2021). El sanatlarının turizme katkısı, mevcut durumu sorunları ve çözüm önerileri üzerinde sinop örneğinde bir araştırma. Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(5), 387-400. https://doi.org/10.26677/tr1010.2021.725

Ersöz, D. (2021). Turizm kenti Safranbolu'nun Osmanlı'dan günümüze gelen kültürel miras değerlerinden el sanatlarının araştırılması. (Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi.

Fidan, S. (2017). Gaziantep'te zanaatler: semercilik, çulculuk ve palancılık. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 16*(2), 580- 593. https://doi.org/10.21547/jss.299201.

Günal, V. (2013). Turizmin olumlu etkileri ve Midyat ilçesindeki geleneksel taşçılık sanatı örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, *2*(24), 433-470. https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/471/3848

Gül, S. (2015). *Vezirköprü yöresinin kültür turizmi.* [Doktora Tezi, Samsun 19 Mayıs Üniversitesi].

Hünerel, Z. S., ve Er, B. (2012). Halk kültürünün tanıtılmasında el sanatlarının yeri ve önemi [Konferans sunumu özeti]. *Batman University International Participated Science and Culture Symposium*, Batman.

İmer, Z. (2021). *El emeği, göz nuru kutnu kumaşı*. Gaziantep

Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Kara, Ç. (2011). Turistik ticari halk bilimsel ürünler ve beypazarı. *Milli Folklor, 23*(89), 54-65.

Karademir, N., ve Topcu, F. (2021a). *Gaziantep'te* kültürel miras turizmi açısından geleneksel kilim dokuma sanatı [Bildiri Tam Metni]. SSD Journal 2nd International Conference on Social Sciences & Humanities, Ankara, 1-18.

Karademir, N., ve Topcu, F. (2021b). Tradıtıonal rug weaving art: The Example of Gaziantep, *Social Science Development Journal, 6*(27), 1-25. https://doi.org/10.31567/Ssd.456

Kaya, O. F. (2010). Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde yapılan bakırcılığın incelenmesi / Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde bakırcılık sanatının incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi.

Korkmaz, E. (2016). Denizli ili yaşayan el sanatları. (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi.

Köşker, H. ve Karacaoğlu, S. (2019). Turizm bağlamında geleneksel türk el sanatı lületaşi işlemeciliğinin değerlendirilmesi. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(18), 991-1014. https://doi.org/10.29029/busbed.565813

Kugapi, O., Huhmarniemi, M., ve Laivamaa, L. (2020). A potential treasure for tourism: Crafts as employment and a cultural experience service in the Nordic North. *Tourism Employment in Nordic Countries* (s. 77-99). Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-47813-1_5

McKercher, R. D. (2008). *Tourism as a catalyst for crafts: Pros and cons, tourism and handicrafts, A report on the International Conference on Tourism and Handicrafts, 13-15 May 2006.* Tehran: Tehran, Islamic Republic of Iran, World Tourism Organization, s. 17-20.

Minaz, D. (2021). Zile ilçe merkezinde ve yakın çevresindeki bazı köylerde kültürel mirasın kültürel coğrafya açısından önemi. (Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi.

Moscardo, G. (1998). Interpretation and sustainable tourism: Functions, examples and principles. *Journal of Tourism Studies*, *9*(1), 2-13.

Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut olmayan kültürel miras nedir.* 1-204. Geleneksel Yayıncılık.

Okuyucu, A. (2011). *Osmaneli ilçe merkezinde kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanımına yönelik bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi.

Ona, J.G., ve Solis, L.S.L. (2017). Challenges and opportunities for the development and promotion of Ibaloy crafts as tourism products. International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research, *11*(4), 593-607. https://doi.org/10.1108/IJCTHR-11-2016-0112

Özbek, Ö. ve Çevik, S. (2018). Somut olmayan kültürel mirasın taşıyıcısı olarak geleneksel el sanatları: gönen ilçesinin yaşayan mirası. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 6(4), 588-603. https://doi.org/10.21325/jotags.2018.325

Özdemir, M., ve Yıldırım, Ş. (2016). Gaziantep ilinde sedef kakmacılığının incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi, 1*(56), 416-440.

Özdoğan, N.O. (2014). Sürdürülebilir turizm ve kültürel miras, M. Kozak (Ed.) Sürdürülebilir Turizm Kavram-Uygulamalar (s. 47-60). Ankara Detay Yayıncılık.

Söylemezoğlu, F., ve H. Karakülah, H. K. (2020). Geçmişten günümüze Gaziantep aba dokumacılığı. *Folklor Akademi Dergisi. (3)*4, 173-189.

Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable tourism management*. New York Cabi Publishing. 1-360. https://doi.org/10.1079/9780851993140.0000

Timothy, D. J., ve Boyd, S. W. (2003). heritage tourism. harlow: Prentice Hall. *Tourism Research*, *1*(23), 261-283.

Tümertekin, E., ve Özgüç, N. (2012). *Beşeri coğrafya (İnsan, Kültür, Mekan).* Çantay Kitapevi.

Türkoğlu, T. (2019). *Somut olmayan kültürel miras kaynaklarının turizm çekiciliği kapsamında değerlendirilmesi: Türk kâğıt süsleme (ebru) sanatı örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Vencatachellum, I. (2008). Crafts and tourism: problems and prospects. In *Tourism and handicrafts: a report on the international conference on tourism and handicrafts, Tehran, Islamic Republic of Iran, 13-15 May, 2006* (pp. 35-41). World Tourism Organization (WTO).

Wang, Y., ve Bramwell, B. (2012). Heritage protection and tourism development priorities in hangzhou, China: A political economy and governance perspective. *Tourism Management*, 33, 988-998. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.10.010

Yazar Katkı Oranları

Araştırmacılar bu çalışmanın tümüne eşit katkıda bulunmuştur. Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.